

DYNAMIC PROFILING

for Customs Modernization

ปรับกระบวนการบริหารความเสี่ยงเพื่อยกระดับศุลกากรยุคใหม่

สุจิตรา ปฏิการสกุล
ผู้อำนวยการส่วนคืนอากรเพื่อการส่งออก
กองสิทธิประโยชน์ทางภาษีอากร

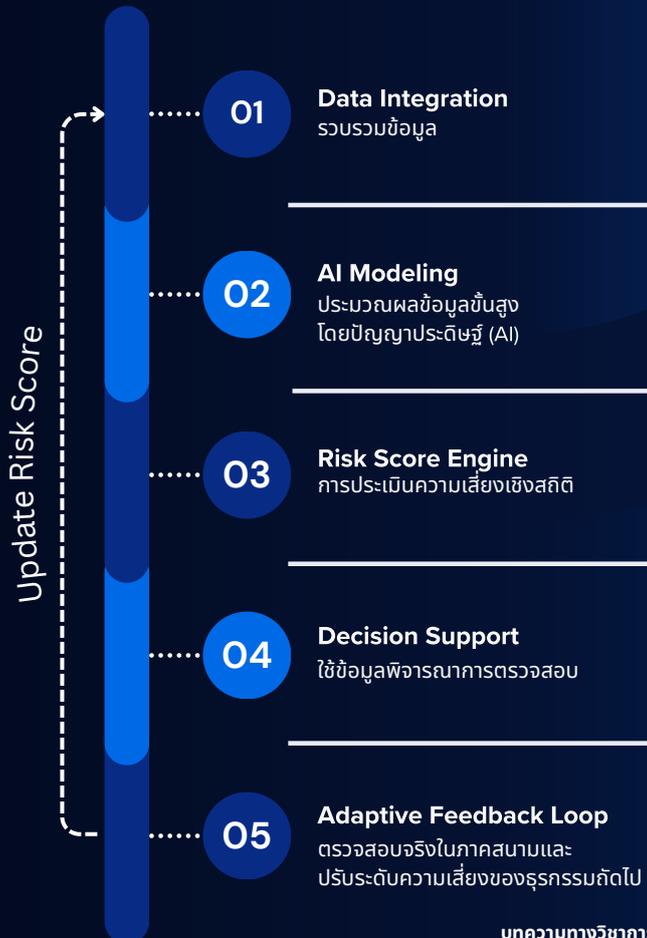
จาก Static Targeting สู่ Dynamic Profiling

การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลของการค้าโลกได้เข้าสู่จุดเปลี่ยนสำคัญ ปัจจัยที่ผลักดันจากการเติบโตของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สินค้าดิจิทัล และห่วงโซ่อุปทานที่ซับซ้อน ทำให้ปริมาณธุรกรรมและความเร็วในการเคลื่อนย้ายสินค้าขยายตัวอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน สถานการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดภาวะ "ไม่สมดุลเชิงยุทธศาสตร์" (Strategic Asymmetry) ระหว่างการขยายตัวของการค้าโลกกับขีดความสามารถของภาครัฐ ในการตรวจสอบ วิเคราะห์ และเข้าแทรกแซงโดยใช้วิธีการศุลกากรแบบดั้งเดิม ด้วยเหตุนี้ การบริหารความเสี่ยงจึงได้กลายเป็น "กระดูกสันหลังเชิงโครงสร้าง" ของศุลกากรสมัยใหม่ที่สนับสนุนทั้งการอำนวยความสะดวกทางการค้า และการบังคับใช้กฎหมายไปพร้อมกัน

ที่ผ่านมาการปฏิบัติงานของศุลกากรอาศัย **Static Targeting** ซึ่งเป็นการคัดกรองตามกฎเกณฑ์ตายตัว โดยการใช้ข้อมูลข่าวกรอง และการประเมินความเสี่ยงหลังการมาถึงของสินค้า วิธีการดังกล่าวมีประสิทธิภาพในบริบทการค้าที่ซับซ้อนน้อยกว่า แต่มีลักษณะเชิงตั้งรับ (Reactive) และขึ้นอยู่กับ "ตัวกระตุ้น" (Trigger) จากระบบพิธีการ เช่น การยื่นใบขนสินค้า หรือการที่สินค้ามาถึงท่าเรือ/ท่าอากาศยาน เมื่อปริมาณธุรกรรมเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะจาก E-commerce การคัดกรองตามกฎเกณฑ์ตายตัวทำให้เกิดภาระการตรวจสอบจำนวนมาก กับสินค้าที่มีความเสี่ยงต่ำ นำไปสู่ความล่าช้าทางกระบวนการ การแทรกแซงที่ไม่จำเป็น และการใช้ทรัพยากรในการตรวจสอบอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

เพื่อแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างดังกล่าว หลายประเทศได้เปลี่ยนมาใช้ **Dynamic Profiling** ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารความเสี่ยงเชิงรุกที่บูรณาการการประมวลผลข้อมูลขั้นสูง (Advanced Data Analytics) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) Machine Learning และข้อมูลล่วงหน้า (Pre-arrival Data) ในการประเมินระดับความเสี่ยงก่อนที่จะเข้าสู่เขตแดน ระบบดังกล่าวทำหน้าที่เป็น "กลไกสนับสนุนการตัดสินใจ" (Decision Support Mechanism) ที่สร้าง "คะแนนความเสี่ยง" (Risk Score) ของผู้ประกอบการ สินค้า และเส้นทางการขนส่ง ช่วยให้ศุลกากรสามารถมุ่งเน้นการตรวจสอบไปที่สินค้าหรือผู้ประกอบการที่มีความเสี่ยงสูง ขณะที่ผู้ประกอบการที่มีความเสี่ยงต่ำได้รับการอำนวยความสะดวกอย่างรวดเร็ว แนวทางนี้ไม่ได้ลดบทบาทดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ แต่เสริมให้การตัดสินใจมีฐานข้อมูลและความแม่นยำด้านสถิติมากขึ้น

RISK SCORE ENGINE

เหนือกว่ามิติการบังคับใช้กฎหมาย **Dynamic Profiling** ยังมีนัยสำคัญด้านเศรษฐศาสตร์ของห่วงโซ่อุปทานระดับโลก ความไม่แน่นอนของระยะเวลาการตรวจปล่อย ความเสี่ยงในการล่าช้า และการมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานกำกับดูแลล้วนเป็น “ต้นทุนแฝง” ที่ฝังอยู่ในระบบโลจิสติกส์และการบริหารสินค้าคงคลังในทางกลับกัน “ความคาดการณ์ได้” (Predictability) ช่วยให้ผู้ประกอบการลด Safety Stock ลดทุนตาย (Dead Capital) และเพิ่มสภาพคล่องทางการเงิน ดังนั้น Dynamic Profiling จึงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ในการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยลดต้นทุนธุรกรรมและเพิ่มประสิทธิภาพโลจิสติกส์โดยไม่ลดทอนความมั่นคงของรัฐหรือเสถียรภาพการจัดเก็บรายได้

องค์ประกอบสำคัญของ Dynamic Profiling คือ **Adaptive Feedback Loop** ซึ่งอาศัยผลการตรวจสอบจริงในภาคสนามในการปรับระดับความเสี่ยงของธุรกรรมรอบถัดไป ผู้ประกอบการที่มีประวัติและปฏิบัติตามกฎหมาย จะได้รับการลดระดับความเสี่ยงโดยอัตโนมัติ ส่งผลให้การผ่านพิธีการในครั้งถัดไปมีความรวดเร็วและคาดการณ์ได้มากขึ้น กลไกนี้ทำให้ศุลกากรขยับจากระบบกำกับดูแลเชิงลงโทษ (Punitive Enforcement) ไปสู่สถาปัตยกรรมการกำกับดูแลที่ให้อิสระเชิงบวก (Incentivized Compliance) และสอดคล้องประโยชน์ระหว่างศุลกากรและผู้ประกอบการผ่านการอำนวยความสะดวกที่มีเงื่อนไขตามระดับความเสี่ยง

หลักฐานเชิงเปรียบเทียบสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของการประยุกต์แนวคิดนี้อย่างเด่นชัด เช่น

ประเทศสิงคโปร์ ได้ยกระดับโมเดลการทำงานสู่เป้าหมาย Invisible Customs หรือศุลกากรที่ไร้รอยต่อ ผ่านแพลตฟอร์ม Networked Trade Platform (NTP) ที่เชื่อมโยงข้อมูลทั้งระบบนิเวศไว้ด้วยกัน สิงคโปร์ใช้ข้อมูลล่วงหน้า (Pre-arrival Data) มาประเมินความเสี่ยง ทำให้ทราบผลการตรวจปล่อยตั้งแต่เรื่องยังไม่เทียบท่า ส่งผลให้สินค้ากว่า 99% สามารถผ่านพิธีการได้ภายในเวลาไม่กี่นาที ซึ่งสะท้อนบทบาทผู้สนับสนุนทางการค้าที่ช่วยลดต้นทุนธุรกรรมได้อย่างมหาศาล โดยที่ยังคงมาตรฐานความปลอดภัยไว้อย่างเข้มข้น

ประเทศเนเธอร์แลนด์ ใช้กลยุทธ์การแบ่งกลุ่มผู้ประกอบการ (Client Segmentation) โดยอาศัยการทำเหมืองข้อมูล (Data Mining) เพื่อแยกแยะกลุ่มผู้ประกอบการที่น่าเชื่อถือออกจากกลุ่มผู้ประกอบการที่ไม่รู้จักอย่างชัดเจน วิธีนี้ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถลดการแทรกแซงสินค้าในกลุ่มเครดิตดีและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดไปกับกลุ่มสินค้าที่มีความเสี่ยงจริงได้เต็มกำลัง ถือเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ศุลกากรเกาหลีใต้ (KCS) นำ AI มาใช้ในการคัดกรองพัสดุ E-commerce เพื่อตอบรับปริมาณพัสดุที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เวลาในการวิเคราะห์ความเสี่ยงลดลงจาก 1 ชั่วโมงเหลือเพียงไม่ถึง 1 นาที และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจมากกว่า 125 พันล้านวอนต่อปี

“
DYNAMIC PROFILING
ช่วยลดต้นทุน
ความไม่แน่นอน

”

ในเชิงยุทธศาสตร์ **Dynamic Profiling** ไม่ใช่เพียงการอัพเกรดเทคโนโลยี แต่เป็นการปฏิรูปเชิงโครงสร้างของการกำกับดูแลการค้าแบบข้ามพรมแดน แนวทางนี้ได้ขยายบทบาทของศุลกากรจาก “ผู้คุมกฏ” (Gatekeeper) สู่ “ผู้สนับสนุนการค้า” (Trade Enabler) ที่มีบทบาทสำคัญต่อการทูตทางเศรษฐกิจ (Economic Diplomacy) ความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Resilience) และความสามารถในการดึงดูดการลงทุนระหว่างประเทศ ในสภาวะที่ระบบการค้าโลกมีความเปราะบางและไวต่อความเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ ประเทศที่สามารถฝังกลไกการบริหารความเสี่ยงเชิงดิจิทัลไว้ในระบบศุลกากรจะมีความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ทั้งในด้านความคล่องตัวและความน่าเชื่อถือด้านกฎระเบียบ

ดังนั้น การยกระดับศุลกากรด้วย Dynamic Profiling จึงควรถูกมองว่าเป็น “เสาหลักเชิงยุทธศาสตร์” ของการพัฒนาเศรษฐกิจ ไม่ใช่เพียงการปรับปรุงระบบบริหารหรือเทคโนโลยี แต่เป็นความจำเป็นในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเชิงรุกช่วยลดต้นทุนความไม่แน่นอน (Uncertainty Tax) ในห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งเคยทำให้ภาคธุรกิจต้องแบกรับทุนตาย (Dead Capital) ในรูปของสินค้าคงคลัง การเพิ่มความคาดการณ์ได้ของพิธีการศุลกากรช่วยเปลี่ยนทุนตายให้เป็นเงินทุนหมุนเวียนกลับสู่ระบบเศรษฐกิจ และสร้างระบบนิเวศการค้าที่เอื้อประโยชน์ร่วมกันระหว่างรัฐและภาคเอกชน

สำหรับกรมศุลกากร Dynamic Profiling ช่วยให้การบริหารความเสี่ยงมีความแม่นยำ ลดการพึ่งพาการสุ่มตรวจ และใช้ทรัพยากรไปกับกลุ่มความเสี่ยงสูง ขณะที่ภาคธุรกิจได้รับความสะดวกและความรวดเร็วในการผ่านพิธีการ นี่คือการจุดเปลี่ยนสำคัญที่ผลักดันศุลกากรสู่บทบาท “Trade Enabler” ที่สนับสนุนการค้า การลงทุน และการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานในระดับภูมิภาค ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์แห่งอาเซียนอย่างมั่นคง

บรรณานุกรม

1. (BCG), B. C. (2025). The Hidden Power of Customs Management in Global Trade: Reclaiming Competitiveness.
2. (IDB), I.-A. D. (2010). Risk Management for cargo and passengers. IDB.
3. (WCO), W. C. (2008). Revised Kyoto Convention guidelines: Chapter 6: Customs control.
4. (WCO), W. C. (2021). WCO Strategy 2022-2025: Focus on Data Culture and Digital Transformation.
5. (WCO), W. C. (2022). Framework of Standards on Cross-Border E-Commerce.
6. 31000:2018, I. (2018). Risk Management
7. Accenture. (2020). The Future of Customs: From Gatekeeper to Facilitator.
8. Customs, S. (2020). Time Release Study for Singapore: Measuring the efficiency of the Networked Trade Platform (NTP).
9. De Soto, H. (2000). The Mystery of Capital: Why Capitalism Triumphs in the West and Fails Everywhere Else.
10. Forwarding, D. G. (2024). The Logistics Trend Radar: 5 Global Customs Trends Impacting Trade.
11. Journal, W. C. (2025). Technology-centric and data-driven customs risk management for supply chain security.
12. NetSuite, O. (2023). Safety Stock: Strategies for Mitigating Supply Chain Uncertainty.
13. New whitepaper reveals how AI offers a transformative opportunity for manufacturing to drive Thailand 4.0. (2025, May 27). Retrieved January 21, 2026 from SAP News: <https://news.sap.com/sea/2025/05/new-whitepaper-reveals-how-ai-offers-a-transformative-opportunity-for-manufacturing-to-drive-thailand-4-0/>
14. News, W. (2022). Automated detection: Dutch Customs shares its experience with data mining and segmentation.
15. News, W. (2022). Customs Digital Transformation: From Rule-Based Targeting to Dynamic Risk Profiling.
16. News, W. (2025). The Korea Customs Service's digital innovation and e-commerce: A case study in AI-driven clearance.
17. Organization., W. C. ((2021)). WCO Strategy 2022-2025: Focus on Data Culture and Digital Transformation.